

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้มุ่งที่จะศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2545
3. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543
4. แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง
6. ปัญหาการบริหารสถานศึกษาไทย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 327-328) กล่าวว่า ด้วยเหตุที่ผู้บริหารไม่สามารถจะปฏิบัติงานได้ตามลำพังคนเดียวการดำเนินงานส่วนใหญ่ขององค์กรจึงต้องการให้พนักงานหรือบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม (Participation) ในการดำเนินงานด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความหมายถึงรูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อการตัดสินใจ และควบคุมการทำงานร่วมกัน

1.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการทำงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันนี้หากได้มีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัด หรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน ซึ่งแสดงระดับความสัมพันธ์ให้เห็นชัดเจนด้วยแผนภูมิดังนี้

ข้อผูกมัดหรือตกลงใจร่วมกัน

(Commitment)

ความเกี่ยวข้องผูกพัน

(Involvement)

การมีส่วนร่วม

(Participation)

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์การมีส่วนร่วม

1.2 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมและในรูปคณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
สัมพันธ์ อุปถา (อ้างอิงมาจาก ตำราญ หาญประเสริฐ. 2544 : 8) ให้ความหมายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานในฐานะมนุษย์ในองค์การที่มีความสามารถ มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดการระดมพลังสมอง พลังงานอย่างแข็งขัน เป็นการบริหารที่สนองความต้องการของมนุษย์มากที่สุด

สมยศ นาวิการ (2525 : 273) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของบุคคล เป็นการสร้างความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ การบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการแบ่งอำนาจหน้าที่ ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่ของพวกเขาให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา

วีระ เจริญพร (อ้างอิงมาจาก สุเมศวร์ พรหมมินทร์. 2544 : 17) ได้กล่าวว่า การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลที่ได้รับคัดเลือกหรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกทุกคนได้ช่วยเหลือกันและปรับปรุงวิธีทำงานให้ดีขึ้นเสมอ

ประพันธ์ สุริหาร (อ้างอิงมาจาก สุนันท์ คำจันทร์. 2544 : 42) กล่าวว่า การที่คนมาอยู่รวมกันนั้นย่อมก่อให้เกิดกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตให้

อยู่รอดเพื่อแก้ปัญหา เพื่อดำเนินกิจกรรมการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงเกิดเป็นกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ซึ่งหมายถึง สภาวะของการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง และผลลัพธ์ประการต่อมา คือ ทำให้แต่ละคนเป็นแรงจูงใจให้แก่กันและกันและมีความเอื้ออาทรต่อกันและกันอีกด้วย ผลรวมของประสบการณ์ของกลุ่มกลาย ๆ คนย่อมก่อให้เกิดพลังของกลุ่มซึ่งมีทิศทาง มีอัตราความเร็ว และมีปริมาณอยู่ในตนเอง สมาชิกแต่ละคนจะเกิดความรู้สึกในความสำเร็จในการดำเนินงานร่วมกัน ความรู้สึกนี้ถือว่าเป็นที่มาแห่งความพึงพอใจที่จะช่วยให้กลุ่มได้มาซึ่งวิธีการทำงานที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

สมยศ นาวิก (2538 : 273) ให้ความเห็นเกี่ยวกับคณะบุคคลว่า การแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยคณะกรรมการจะกระทำได้ดีกว่าบุคคล คณะกรรมการเป็นสื่อกลางที่ดีที่สุดในการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญจากส่วนต่าง ๆ ขององค์การให้ร่วมกันแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันการบริหารโดยคณะกรรมการอาจนำไปสู่ความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องอำนาจได้ง่าย เมื่อผู้บริหารแข่งขันอำนาจหน้าที่ระหว่างกัน การตัดสินใจอาจล่าช้า เนื่องจากการประชุมแต่ละครั้งต้องใช้เวลา

ประเวศ วะสี (2539 : 13) ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “คณะกรรมการ” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกันเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งได้รับการเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะร่วมกันทำงาน หรือคณะกระทำการบางอย่างที่ได้รับมอบหมาย

จากความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมและในรูปคณะกรรมการข้างต้นสรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือ การบริหารงานโดยคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกหรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่บริหารองค์การอย่างเต็มความสามารถด้วยเหตุผล มีวิจารณญาณ เป็นความต้องการของบุคคลที่อยู่ในองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่คณะกรรมการนั้นแต่งตั้งไว้ หรือที่ได้รับมอบหมายจากองค์การ คณะบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ร่วมพิจารณาไตร่ตรอง ตัดสินใจเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานขององค์การซึ่งเขาเป็นสมาชิกอยู่นั้น จึงเป็นการร่วมกันบริหารเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมขององค์การอย่างแท้จริง

1.3 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.3.1 ในหลาย ๆ สถานการณ์ “สองหัวย่อมดีกว่าหัวเดียว” การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความคิดได้มากกว่า เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระดมความคิดและอภิปรายร่วมกัน ดังนั้นการที่จะให้ความคิดดี ๆ ในการปฏิบัติงานจึงมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

1.3.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในเชิงจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบดูว่า สิ่งที่คุณเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่

1.3.3 เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.3.4 ผู้ร่วมงานจะมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (Team Spirit) และความจงรักภักดีต่อองค์กร (Loyalty) มากขึ้น

1.3.5 การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูงขึ้น ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย

1.4 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างความรู้สึที่ดีในการปฏิบัติงานและเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและต่อหน่วยงานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ เอกชัย กิ่งสุพรรณ (2538 : 328-332) ได้เสนอไว้มี 4 รูปแบบ คือ

1.4.1 การปรึกษาหารือ (Committee Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานรูปแบบของคณะกรรมการ (Committee) เช่น คณะกรรมการโครงการ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการเฉพาะกิจ หรือคณะกรรมการที่เรียกชื่ออย่างอื่น รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยการมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ประสานโครงการ ประสานคณะกรรมการหรือกรรมการ เป็นต้น

1.4.2 กลุ่มคุณภาพ (QC Circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคล 3-10 คนที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน รูปแบบกลุ่มคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติหรือระดับหัวหน้า เพราะเป็นการฝึกฝนและเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตัวเองซึ่งมีกระบวนการในการบริหารกลุ่มสร้างคุณภาพ 4 ขั้นตอน P (plan) การวางแผน, D (Do) การปฏิบัติ, C (Check) การตรวจสอบและ A (Action) การปรับปรุงแก้ไข หรือ PDCA นั่นเอง อย่างไรก็ตามระบบกลุ่มคุณภาพจะใช้ได้ผลดีก็ต่อเมื่อมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิค QC และการใช้ กระบวนการ

กลุ่มให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และที่สำคัญที่สุดคือความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานต้องอยู่ในเกณฑ์สูง จึงจะสามารถนำระบบกลุ่มคุณภาพนี้มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.4.3 ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้ผลมากในทางปฏิบัติ โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากข้อเสนอแนะที่มักพบเห็นทั่วไป ที่มีลักษณะเป็นกล่องหรือตู้รับฟังความคิดเห็นเท่านั้น กล่าวคือ รูปแบบนี้จะมีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะ ให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกรอกตามแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร สาเหตุของปัญหามาจากอะไร วิธีการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง และผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นเป็นอย่างไร สำหรับแบบฟอร์มที่กำหนดนี้อาจแตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละหน่วยงาน แต่มีหลักการปฏิบัติเดียวกันคือ จะต้องมิคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะมีหน้าที่ในการประเมินข้อเสนอแนะจากแบบฟอร์มต่างๆ นั้นว่าเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมีมากน้อยแค่ไหน และสมควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือไม่ แล้วนำเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาดำเนินการต่อไปและถ้าข้อเสนอแนะใดมีการนำไปปฏิบัติควรมีการประชาสัมพันธ์และพิจารณาให้ผลตอบแทน เป็นรางวัลหรือผลตอบแทนอื่นๆ ตามที่หน่วยงานกำหนด ซึ่งรูปแบบนี้เหมาะสมสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องทุกระดับอาจจะเสนอความคิดเห็นคนเดียวหรือมากกว่าก็ได้ และรูปแบบนี้จะได้ผลดีก็ต่อเมื่อ

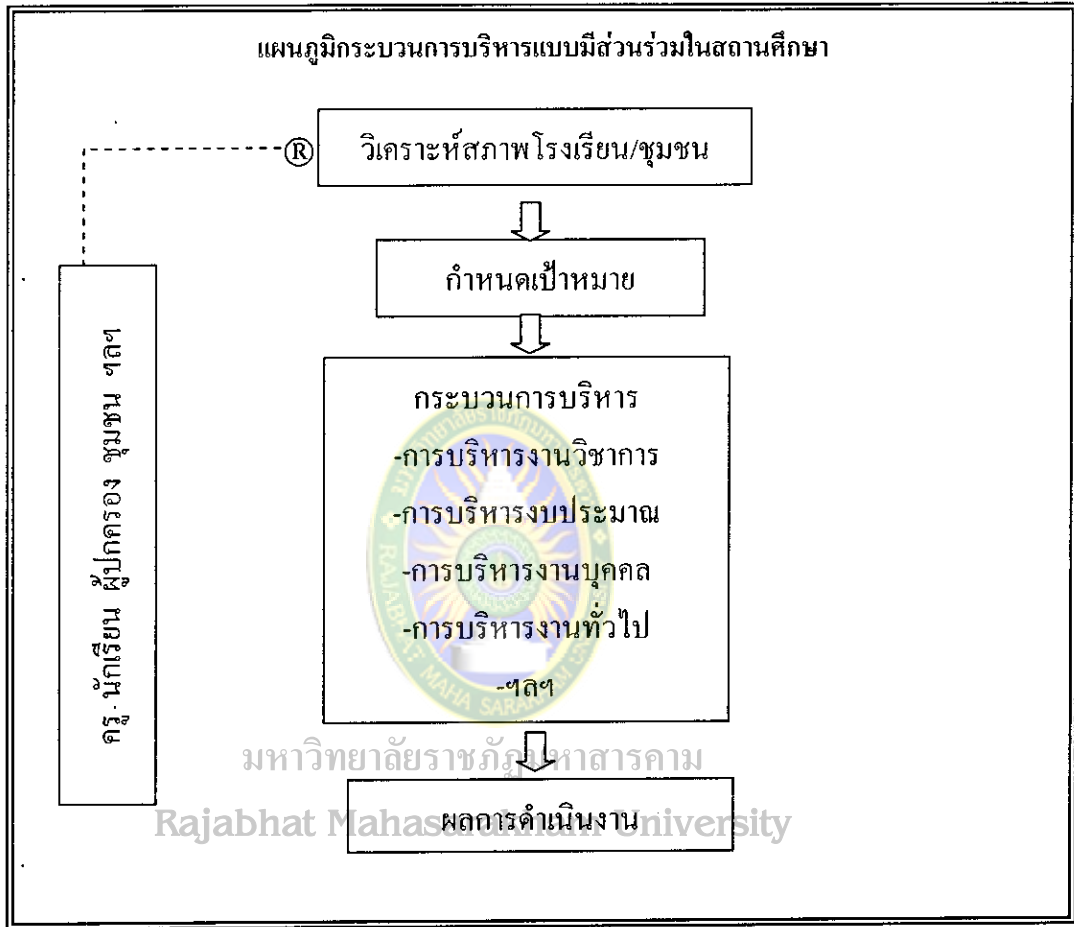
- 1) นโยบาย เป้าหมายขององค์กรต้องชัดเจน
- 2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต้องอยู่ในระดับสูง
- 3) การกำหนดผลตอบแทนที่จะให้แก่ผู้เสนอความคิดจะต้องสร้างความรู้สึกว่าคุ้มค่าและมีผลทางจิตใจ
- 4) ระบบและขั้นตอนการพิจารณานั้นจะต้องรวดเร็ว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแน่นอน ชัดเจน
- 5) ควรมีการประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการใช้แบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้บริหารได้ความคิดเห็นที่หลากหลายในการปฏิบัติหรือปรับปรุงงานก็ตามอุปสรรคที่สำคัญของระบบข้อเสนอแนะคือ การเขียนเนื่องจากผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่โดยเฉพาะในชุมชนชนบทมีความรู้ ระดับ ป.4 หรือ ป.6 อาจมีปัญหาในการเขียน ดังนั้น วิธีแก้ที่ดีก็คือการเปิดโอกาสให้ผู้เสนอความคิดมานั่งคุยกันตัวต่อตัว หรือไปหาข้อมูลโดยการสอบถามหรือสัมภาษณ์โดยตรง

1.4.4 ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership System) รูปแบบนี้พบมากในการบริหารกิจการของบริษัท หน่วยงานเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ โดยการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการด้วยการลงทุนซื้อหุ้นของบริษัท หรือบริษัทอาจจ่ายโบนัสส่วนหนึ่งเป็นทุนเรือนหุ้นในแต่ละปี จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการเอง และมีความรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นในรูปแบบนี้ผู้บริหารอาจนำมาประยุกต์ใช้โดยการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจที่จะมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

1.5 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

สัมฤทธิ์ กางพึ่ง (วารสารข้าราชการครู. 22(1). 2544 : 10-12) กล่าวว่า เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนไม่สามารถจะปฏิบัติงานได้ตามลำพังคนเดียว กอปรกับในปัจจุบันมีกระแสของการมีส่วนร่วม การตรวจสอบ และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยควรให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการเพื่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าขององค์กรอันก่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหาร ทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของโรงเรียนได้อีกด้วย ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

สรุป การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน เป็นต้นว่า การตั้งใจ บุคลิกภาพของสมาชิก ความเข้าใจขององค์การ เอกภาพด้านนโยบาย การกระจายอำนาจการบริหาร การประสานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การ ขนาดของกลุ่ม ทีมงานที่มีสมรรถภาพ ความสมานฉันท์ ประสิทธิภาพของการสื่อสาร การประชุม การตัดสินใจของผู้นำและทีมงาน จึงจะทำให้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2545 (ราชกิจจานุเบกษา : 13-16) เป็นกฎหมายแม่บทเชื่อมต่อกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อเป็นฐานหลักในนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศได้บัญญัติไว้ 9 หมวด 78 มาตราแต่ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษา มีดังนี้

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา 32 ให้กระทรวงมีองค์การหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการจำนวน สี่องค์การ ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอุดมศึกษาและคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามกฎหมายที่กำหนด

มาตรา 34 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นอีกด้วย

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิก สถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาประสาน และส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและ มาตรฐานการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวองค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัด

การศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

3. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543

เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2545

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539”

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้ว ในระเบียบนี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่หมายรวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

(1) “ผู้แทนผู้ปกครอง” ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(2) “ผู้แทนครู” ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(3) “ผู้แทนองค์กรชุมชน” ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะและมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(4) “ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกินสองคน

(5) “ผู้แทนศิษย์เก่า” ได้แก่ ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(6) “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสี่คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการและให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (1) (3) (4) (5) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตาม ข้อ 5 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 7 การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนตามข้อ 5 (1) (2) (3) (4) และ (5)

(2) ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 7 (1) คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

(3) ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกตามข้อ 7 (2) และผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควร จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

(4) ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้งในกรณีไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นผู้แทนในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้ที่สมัครเข้ารับการคัดเลือกเท่าที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น แล้วให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นจำนวนสองเท่าของจำนวนที่ยังขาดอยู่ และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

ข้อ 8 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

(1) เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

(2) เป็นผู้มีความประพฤติดี

(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปีให้จับสลากออกครึ่งหนึ่ง ในกรณีที่เกินจำนวนทำให้พิเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นกรรมการและเลขานุการ

ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ 7 โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระในวรรคหนึ่ง

การสรรหากรรมการใหม่แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง และวรรคสามให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวันนับจากวันครบวาระ หรือครบกำหนด แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะได้มีการประกาศแต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการที่พ้นวาระอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการได้อีกข้อ 11 กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
- (5) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (6) เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (7) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด

ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(8) พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (2) และผู้บริหารสถานศึกษา

(9) พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (1)

(10) พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (4)

(11) คณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออกยกเว้น

ตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 12 ในกรณีที่กรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการตามข้อ 7 เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้นภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

ข้อ 13 คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

- (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- (3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- (4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- (5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- (6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ
- (7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- (8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- (9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
- (10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- (11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร
- (12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น
- ข้อ 14 ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง การดำเนินการประชุมคณะกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ในขณะนั้นและให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแล้วแต่กรณี
- ในกรณีที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง ภายในสัปดาห์วัน นับแต่วันที่มีการประชุม

ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรกให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ที่มีสถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายในหกสัปดาห์นับแต่วันประกาศใช้ระเบียบนี้

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้คณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน ประถมศึกษา พ.ศ.2539 ปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามระเบียบนี้ รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

สถานศึกษาที่ไม่มีคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในวันที่ ประกาศใช้ระเบียบนี้ ให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมซึ่งเป็นเจ้า สังกัด กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามข้อ 6 และ 7 แล้วแต่กรณี

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประกาศ ณ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2543

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล

(นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

4. แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 74-78) ได้กล่าวไว้ในแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ มุ่งมั่นผลิตเป็นเป้าหมายหลัก สิ่งที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพแห่งผลงานจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรหลาย ๆ องค์กร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรหนึ่ง ที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียน ประถมศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ มีรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานไว้ดังนี้

4.1 รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษากับการจัดการ การศึกษาในชุมชน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษากับการจัดการศึกษาในชุมชน

หมายถึง การที่คณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามาเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยการร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การร่วมดำเนินการ โดยการสนับสนุนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการ ร่วมเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงติดตามผลการดำเนินงาน การตรวจสอบการทำงานของโรงเรียน และร่วมรับผลของการจัดการศึกษาในชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการประกันโอกาสทางการศึกษาประกันคุณภาพการศึกษา ประกันประสิทธิภาพและประกันความปลอดภัยของนักเรียนและการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในโรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมกันในการจัดการศึกษาค่อนข้างชัดเจน แต่บางกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมน้อยและไม่ชัดเจนในส่วนของการมีส่วนร่วมชัดเจนรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญในโรงเรียนซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนอาจจะศึกษาเพื่อพิจารณาเป็นแนวทางนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในพื้นที่ที่มีการศึกษาการดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษามีรายละเอียด โดยสรุป ดังนี้ ในส่วนของการเลือกบุคคลในชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากโรงเรียนจะปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 แล้ว โรงเรียนยังพิจารณาเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติโดดเด่นในชุมชน รวมทั้งมีความรู้พอสมควร กล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้ผ่านความเห็นชอบของผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียนมาเป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน ในด้านการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะเป็นผู้กำหนดนโยบายของโรงเรียน แล้วนำนโยบายดังกล่าวมาเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์ของโรงเรียนจึงเป็นฝ่ายสนับสนุนคอยเสริมสร้าง และให้การช่วยเหลือ รวมทั้งการตัดสินใจในการเลือกดำเนินการโดยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายดังกล่าว แล้วจึงร่วมกันพิจารณาตัดสินใจว่า ในเรื่องใดโรงเรียนควรมีนโยบายในการปฏิบัติอย่างไร ในการจัดทำแผนงานและโครงการของโรงเรียน คณะกรรมการ

สถานศึกษามีวิธีการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน โดยการมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นคณะกรรมการร่วมกันเขียนแผนพัฒนาโรงเรียนประจำปี โดยก่อนที่จะเขียนรายละเอียดของแผน คณะครูที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจะจัดทำโครงร่างของแผนมาเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งหมดพิจารณาก่อนว่าจะทำอะไรเพิ่มเติมหรือจะลดส่วนใดบ้าง เมื่อตกลงกันแล้วคณะครูจึงไปจัดทำเป็นต้นฉบับร่าง และนำเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ

การพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเรื่องนี้ในโรงเรียนและมักเป็นฝ่ายริเริ่มดำเนินการ โดยการช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานของทางโรงเรียน

การร่วมดูแลความประพฤติของนักเรียน เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ผู้พักอาศัยอยู่ในชุมชน จึงมีหน้าที่หนึ่งที่สำคัญ คือ การสังเกตความประพฤติของเด็กในชุมชนเพื่อนำข่าวสาร หรือเบาะแสเกี่ยวกับพฤติกรรมนอกเวลาเรียนของนักเรียนมาบอกครู หรือจะใช้วิธีการตรวจตรา และดูแล ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระทางด้านการดูแลเด็กนอกเวลาเรียนได้เป็นอย่างดี และเป็นการช่วยเหลือโรงเรียนในการที่จะคลี่คลายปัญหาด้านความประพฤติ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้อีกทางหนึ่ง

การร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทอย่างมากในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ลักษณะการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเป็นการระดมทรัพยากรทั้งจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชน ทั้งในลักษณะของการขอบริจาคการจัดให้มีการทำบุญ เช่น การทอดผ้าป่าทอดกฐิน การแสดงพระธรรมเทศนาของพระที่มีชื่อเสียง หรือการเรียกรายเงินจากผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง การประสานและการเป็นสื่อกลางระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การที่คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการปกครองภายในชุมชน และบางส่วนก็เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทำให้มีโอกาสคลุกคลีกับประชาชนมาก

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่พบประการหนึ่งก็คือ การประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้ทราบข่าวสาร และความก้าวหน้าในการทำงานของโรงเรียน เช่น การเล่าถึงการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ การจูงใจให้ผู้ปกครองนักเรียนส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

การจัดการศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียน แม้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาจะไม่ได้เข้ามาดูแลในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยตรง แต่ก็มีส่วนร่วมรับรู้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน จากรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนต่อที่ประชุม

คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถแจ้งความต้องการของคนในชุมชนให้โรงเรียนทราบว่า ชุมชนต้องการให้โรงเรียนปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ด้านใดเพิ่มเติมบ้าง ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษากับโรงเรียนในด้านนี้มากที่สุด

4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Educational Resource Mobilization) เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ต้องอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคนภายในชุมชนหรือนอกชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนตลอดมา และมีลักษณะของการมีส่วนร่วมกันในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

4.2.1 แหล่งทรัพยากร มักจะได้แก่ คหบดีในท้องถิ่น ญาติของข้าราชการระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์ของเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศลต่าง ๆ และคนในชุมชน

4.2.2 วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาค จากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้างอาคารเรียน การซื้อที่ดินเพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาค คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกต่างๆ และสื่อการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติการศึกษาเป็นต้น

การจัดกิจกรรมทางศาสนา ที่โรงเรียน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานในการจัดทอดผ้าป่าเพื่อระดมทรัพยากรการศึกษาเข้าโรงเรียน โดยโรงเรียนจัดเตรียมองค์ผ้าป่า และเครื่องไทยทานที่โรงเรียนทั้งหมด และถวายองค์ผ้าป่าแก่เจ้าอาวาสที่โรงเรียน โดยมีผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนมาร่วมทำบุญ เมื่อเจ้าอาวาสรับองค์ผ้าป่า แล้วก็มอบเงินที่ประชาชนมาร่วมทำบุญทั้งหมดให้ทางโรงเรียน การทอดผ้าป่านี้ทางโรงเรียนอาจจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในโอกาสที่มีการจัดวันอำลาสถาบันของนักเรียนที่เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยถือเป็นการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาประจำปีของโรงเรียนก็ได้ ส่วนกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนมักจะจัดขึ้นกับทางชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ การทอดกฐิน ซึ่งเจ้าอาวาสจะได้รับความคิดเห็นกับลูกศิษย์ที่อยู่ต่างถิ่นการนิมนต์พระที่มีชื่อเสียงมาแสดงพระธรรมเทศนาเพื่อนำเงินที่ประชาชนทำบุญมาใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนและการทำบุญในวาระต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การฉลองอาคารเรียนหลังใหม่ การทำบุญวันแม่ วันขึ้นปีใหม่ หรือวันลอยกระทง เป็นต้น

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โรงเรียนอาจะระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จากกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่นการขอบริจาคสิ่งของ อาหาร ถ้วยรางวัลหรือเสื้อผ้าเพื่อ เป็นรางวัลให้เด็กในงานกีฬา งานวันประถมศึกษา วันเด็ก และการวิ่งมาราธอนประจำปี

การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน มี 2 แบบ คือ สหกรณ์ ร้านค้าและสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งคณะครูประชาสัมพันธ์กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนในการ ประชุมผู้ปกครอง นักเรียนเพื่อเชิญชวนให้ผู้ปกครองนักเรียนสมัครสหกรณ์ผ่านนักเรียน โดยให้ นักเรียนเก็บเงินสะสมเงินมาฝากกับครูประจำชั้น และครูประจำชั้นรวบรวมเงินมาให้ครูที่ทำ หน้าที่การเงินของโรงเรียน เพื่อนำไปฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูของทางจังหวัดให้ดอกเบี้ยสูง และโรงเรียนอาจแบ่งดอกเบี้ยที่ได้รับจากการฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เป็นเงินปันผลที่จ่ายคืนให้กับนักเรียนและคณะครูที่ฝากเงิน
2. นำไปใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนและการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา นักเรียน สำหรับ การตั้งกองทุนในโรงเรียน

ทั้ง 2 ลักษณะ คือ กองทุนเพื่อการศึกษาของนักเรียนและกองทุนครูเป็นการนำเงิน ดอกเบี้ยที่ได้จากการฝากเงินจากกิจกรรมออมทรัพย์ใน โรงเรียนส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นกอง ทุนการศึกษาของนักเรียน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูและผู้นำชุมชน ร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนนำเงินมาบริจาคสมทบทุนของ โรงเรียนในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะในงานศพ ซึ่งเจ้าภาพมักจะบริจาคทรัพยากรที่มีผู้มาร่วมทำบุญให้กับกองทุนของ โรงเรียนเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต จนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งของ การจัดงานศพในชุมชนบางแห่ง โดยจะบริจาคทรัพยากรในวันฉาปลงศพ ซึ่งทางโรงเรียน คอบแทนเจ้าภาพที่บริจาคทรัพยากรทำบุญให้กองทุนการศึกษาของทางโรงเรียนด้วยการมอบ เกียรติบัตรในวันงานวันประจำปีของโรงเรียน

นอกจากนี้โรงเรียนอาจมีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในลักษณะการขอบริจาค เป็นสิ่งของ เช่น การขอบริจาค เครื่องไทยทานจากคณะกรรมการสถานศึกษา การทำบุญเลี้ยง พระในโอกาสต่างๆ การขอบริจาค โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน ในการขยายชั้นเรียน เป็นต้น การขอ บริจาคในกรณีเหล่านี้โรงเรียนควรดำเนินการโดยการปรึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ประชุมเพื่อเป็นการตกลงกันล่วงหน้าหรือบางครั้งเมื่อมีการประชุมถึงวาระนี้ คณะกรรมการ สถานศึกษาอาจจะร่วมกันบริจาคตามจิตศรัทธาและความสามารถที่จะบริจาคได้โดยสมัครใจ แต่ส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการสถานศึกษามักจะแสดงความจำนงในการบริจาคเมื่อเห็น ความจำเป็นของโรงเรียน ซึ่งบางครั้งก่อนที่จะได้รับการขอร้องจากทางโรงเรียนเสียอีก

4.2.3 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Educational Resource Mobilization Process) โดยทั่วไป โรงเรียนมีกระบวนการขอบริจาค ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก จากผู้ที่มีฐานะดี เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อการสร้างอาคารเรียน สร้างห้องอาคารเรียน สร้างห้องประชุมโรงเรียน หรือจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียนตามขั้นตอนดังนี้คือ

4.2.4 การหาแหล่งทรัพยากร หรือ การหาเบาะแสว่ามีใครสนใจหรือมีความต้องการที่จะบริจาคทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เพราะผู้บริจาคบางคนจะมีเป้าหมายเจาะจงในการบริจาค เช่น บางคนเจาะจงที่บริจาคเพื่อเด็กพิการ บางคนก็เจาะจงที่จะบริจาคเพื่อช่วยเหลือวัดที่อยู่ในชนบท บางคนก็เจาะจงที่จะบริจาคเพื่อการศึกษา ฯลฯ ทางโรงเรียนหรือผู้นำชุมชนควรถามแหล่งทรัพยากรจากเบาะแสเหล่านี้ ซึ่งจะทราบได้จากการสืบเสาะของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะครูในโรงเรียน ในบางกรณีแม้จะยังไม่ทราบว่าแหล่งทรัพยากรต้องการบริจาคเพื่อการศึกษาหรือไม่ แต่ถ้ามองว่ามีความสามารถที่จะบริจาคได้และมีความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนพอสมควร เช่น เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษาอาจจะติดต่อเพื่อขอให้บริจาคทรัพยากรให้โรงเรียนตามความจำเป็น

4.2.5 การหาผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร หลังจากที่ชุมชนและโรงเรียนหาแหล่งทรัพยากรหรือเบาะแสของทรัพยากรได้แล้ว ในกรณีที่ต้องการระดมทรัพยากรเป็นจำนวนมาก เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมหรือซื้อที่ดินให้โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาควร จะขอความร่วมมือกับผู้ที่จะสามารถเชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากรก่อนที่จะมีการประสานกับแหล่งทรัพยากรอย่างเป็นทางการต่อไป นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาหรือ ผู้นำชุมชนอาจเป็นผู้เชื่อมโยงกับแหล่งทรัพยากรที่เป็นญาติหรือเพื่อน ที่พบปะในการติดต่องานหรือการสร้างสรรค์และชักชวนอย่างไม่เป็นทางการให้ร่วมบริจาคทรัพยากร เพื่อพัฒนาโรงเรียน เมื่อเห็นว่าแหล่งทรัพยากรให้ความสนใจ ก็จะมาแจ้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูได้ทราบในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และเลือกคณะกรรมการที่จะติดต่อประสานงานกับแหล่งทรัพยากรเกี่ยวกับรายละเอียดของการบริจาคต่อไป

4.2.6 การประสานงานระหว่างชุมชนและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร เมื่อหาผู้เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับโรงเรียนและแหล่งทรัพยากรได้เรียบร้อยแล้ว ผู้เชื่อมโยงจะ ดำเนินการติดต่อกับแหล่งทรัพยากรเป็นการภายใน เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ของการบริจาค ทรัพยากรสนับสนุนโรงเรียน แล้วจึงจะเริ่มประสานงานอย่างเป็นทางการ และนัดหมายให้ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนไปพบปะกับแหล่งทรัพยากร

เพื่อพิจารณาร่วมกันถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในการบริจาคต่อไป โดยปกติในชุมชนเจ้าอาวาสหรือผู้นำทางศาสนามักจะเป็นผู้มีบทบาทมากในขั้นตอนนี้

4.2.7 การต่อรองการบริจาค เมื่อมีการตกลงในหลักการที่จะบริจาคแล้ว แหล่งทรัพยากรบางรายอาจจะไม่บริจาคทุกอย่างตามที่ชุมชนและโรงเรียนต้องการ การต่อรองการบริจาคนี้ นอกจากจะมีการต่อรองในเรื่องของงบประมาณหรือรายละเอียดในการดำเนินการแล้วยังอาจจะต้องต่อรองกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและวิธีการบริจาค เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการบริจาคของผู้ปกครองนักเรียนจากการเรียไ้รมาเป็นการทำบุญผ้าป่า หรือการทำบุญโดยผ่านทางวัด หรือการวิ่งมาราธอน

4.2.8 การดำเนินการตามเป้าหมายของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หลังจากนั้นทางชุมชนและโรงเรียนก็จะดำเนินการตามโครงการที่ตั้งเอาไว้ โดยมีการรายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินการให้แหล่งทรัพยากรทราบเป็นระยะจนกว่าการดำเนินการจะสำเร็จ

4.2.9 การตอบแทนแหล่งทรัพยากร เมื่อการดำเนินการตามโครงการเสร็จสิ้นลงแล้ว ในกรณีที่เป็นการก่อสร้างหรือตกแต่งอาคารเรียน ทางคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูอาจจะจัดให้มีการทำบุญฉลอง โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมงาน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนจะมาร่วมทำบุญเพื่อบริจาคทรัพยากรให้โรงเรียนเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในโอกาสการทำบุญนี้ทางโรงเรียนจะเชิญแหล่งทรัพยากรหรือผู้แทนมาร่วมงาน และตั้งชื่ออาคารเรียนตามชื่อของผู้บริจาค (ในกรณีบริจาคเป็นจำนวนมาก) พร้อมทั้งเสนอให้หน่วยงานระดับเหนือให้จัดทำเกียรติบัตรมอบให้แหล่งทรัพยากรเป็นการแสดงความขอบคุณที่ทำประโยชน์ให้กับทางราชการ นอกจากนั้นทางคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูควรร่วมกันแสดงความขอบคุณแก่แหล่งทรัพยากรในโอกาสอันควร เช่น การรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์หรือการแสดงความระลึกถึงในวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

ในเรื่องของการระดมทรัพยากรเพื่อศึกษานี้ นับว่าเป็นการทำงานที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้ชัดเจนกรณีหนึ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูส่วนใหญ่จะไม่ดำเนินการเรื่องนี้ตามลำพัง จะมีการปรึกษากับ ผู้นำชุมชนที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ เป็นทำนองการปรึกษาเพื่อหาแนวทางดำเนินการหรือให้รับรู้การทำงานของโรงเรียน ซึ่งทำให้ได้ผู้สนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการที่จะช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนั้นในเรื่องนี้อาจจะเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนรู้จักการช่วยตนเอง ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากนอกชุมชน ซึ่งทำให้

ประชาชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการบริจาคทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ทุกครั้งที่มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากภายนอกชุมชนเข้ามาในชุมชน

4.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น

องค์กรท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนและมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในชุมชนที่สำคัญองค์กรหนึ่ง คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่นที่มีลักษณะของการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น และมีโครงสร้างอำนาจและหน้าที่ที่ระบุไว้ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนในลักษณะของการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพราะประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกของ อบต. อาจได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนและกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชนได้ และองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มาตรา 67 ที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมการศึกษาในชุมชน สามารถทำได้โดยการตั้งประมาณเป็นเงินอุดหนุนการศึกษาแก่เด็กที่เรียนอยู่ในเขตตำบล อุดหนุนวัสดุ การเรียนการสอน อุดหนุนกิจกรรมการเรียนการสอน อุดหนุนอาหารกลางวัน อาหารเสริมของนักเรียน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ควรให้เงินอุดหนุนในกิจการที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของเด็กนักเรียนโดยตรง ส่วนการประสานงานนั้นพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ อบต.ประสานงานกับโรงเรียนในเขตตำบล เพื่อเสนอความต้องการให้ อบต.พิจารณาสนับสนุนส่งเสริม

4.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนการศึกษา

การตั้งกองทุนการศึกษาในโรงเรียน ควรเป็นการตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ช่วยเหลือในการพัฒนาครูและโรงเรียน รวมทั้งช่วยเหลือครูกองทุนที่น่าสนใจเพราะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาก คือ กองทุนการศึกษา ซึ่งเป็นกองทุนที่ตั้งขึ้น โดยการนำเงินบริจาคมาตั้งเป็นกองทุนและนำไปฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่จังหวัดแล้วนำเงินปันผลมาเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน โดยทั่วไปแล้วผู้บริจาคจะแจ้งความจำนงที่จะบริจาคทรัพยากรจำนวนหนึ่งให้ทางโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนควรส่งผู้นำชุมชนที่ผู้บริจาคเชื่อถือไปประสานงาน โดยนำหลักฐานการมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนในแต่ละปีไปให้ผู้บริจาคดู และเมื่อได้รับเงินบริจาคมา โรงเรียนควรแสดงความโปร่งใสในการจัดการกับเงินส่วนนี้ โดยการแสดงหลักฐาน

การใช้จ่ายแก่ผู้บริจาคเป็นระยะและตอบแทนผู้บริจาคด้วยการมอบเกียรติบัตรในงานประจำปีของโรงเรียน ส่วนการนำเงินของกองทุนไปใช้ทุกครั้งต้องได้รับการอนุมัติจากกรรมการสถานศึกษาก่อน

5. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2543:27-29) ได้กล่าวไว้ในแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีบทบาทหน้าที่ที่กำหนดในระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 และในฐานะองค์กรในชุมชนที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดการพัฒนาจนบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

5.1 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ บุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละและอุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 สอดคล้องกับ มาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542(ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

- 5.1.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 5.1.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 5.1.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 5.1.4 กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 5.1.5 ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
- 5.1.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 5.1.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- 5.1.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

5.1.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

5.1.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

5.1.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

5.1.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา นั้น

5.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ จำเป็นที่จะต้องรับรู้บทบาทของตนเองและรอบรู้ในเรื่องของการจัดการศึกษาพอสมควร เพื่อจะได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพต่อการบริหารโรงเรียน รายละเอียดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา มีดังนี้

5.2.1 กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา เป็นเสมือน “เข็มทิศ” ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายปลายทางของความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสนอปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทควบคู่กัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาตามนโยบาย
แผนแม่บทและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และการจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา	1. ศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจเรื่อง การวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนา การศึกษาจากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
2. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา	2. แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
3. นำเสนอร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา	3. พิจารณากำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
4. นำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	

5.2.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

ก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษานำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาทควบคู่กัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา	1. ศึกษานโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. นำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาและงบประมาณที่ได้รับ มาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น	2. พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการ	3. พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี
4. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี	4. ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
5. ประเมินผลการดำเนินการเป็นระยะและนำผลมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง	5. กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา
6. สรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีและรายงานผลตามที่ระเบียบกำหนด	

5.2.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงควรมีบทบาทควบคู่กับสถานศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามการให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ ร่วมกับผู้ปฏิบัติการสอน ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง สภาพความต้องการของท้องถิ่น แหล่งความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. เสนอเพื่อขอความเห็นชอบสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น 4. พัฒนาหลักสูตรให้สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำเสนอให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร 2. พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ 3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.4 กำกับและติดตาม การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา

การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้ เข้ามาช่วยสนับสนุน หรือแก้ปัญหา ให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทที่ควบคู่กันไป ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาในการกำกับและติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติการประจำปี	1. ศึกษาแนวทางการดำเนินการและปฏิทิน การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของ สถานศึกษา
2. สรุปรายงานผลการดำเนินตามแผน ปฏิบัติประจำปีให้คณะกรรมการ สถานศึกษาได้ทราบ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	2. รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติการของสถานศึกษารวมทั้งให้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. พัฒนาปรับปรุง การดำเนินการตาม แผนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ มากขึ้น	3. ติดตามดูแล ช่วยเหลือแก้ปัญหาและ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถ ดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

5.2.5 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพได้มาตรฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียน รู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับสถานศึกษากำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง และได้เรียนอย่างมีคุณภาพ จึงควรกำหนดบทบาทสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควบคู่กัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการ โรงเรียน 2. เกณฑ์เด็กทุกคนให้ได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี 3. ติดตามดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนให้มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้เด็กได้เรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ	1. ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน 2. ประสานความร่วมมือสร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไป และผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญในการศึกษา 3. สนับสนุนช่วยเหลือ เด็กที่ขาดแคลน หรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถได้เรียนจนจบหลักสูตร

5.2.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

สิทธิและความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ควรจะต้องทำหน้าที่ควบคู่กัน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2. จัดให้เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียน และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 3. จัดทำสื่อจัดหา เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถเรียนอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีความสุข	1. ศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในท้องถิ่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา 2. สนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่าง ๆ 3. สนับสนุน ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

5.2.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

กระทรวงได้กระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการได้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ที่กำหนดนโยบายในการบริหารงานของสถานศึกษา ข้อเสนอแนวทางในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านของสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จึงควรกำหนดบทบาทหน้าที่ควบคู่กันไว้ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. กำหนดแนวทางการบริหารงานในด้าน วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และ บริหารทั่วไปไว้ในแผนปฏิบัติการ ประจำปี 2. นำข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่การ ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมทั้ง 4 ด้าน 3. เสนอให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมใน การดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ด้านของ สถานศึกษา	1. เสนอแนะแนวทางในการบริหาร และ จัดการในด้านงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปของสถานศึกษา 2. ร่วมเป็นคณะทำงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้ การบริหารและการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีต ประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น เข้ามาช่วยในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างการพัฒนา ของนักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้าน จึงควรมีบทบาทที่ควบคู่กับสถานศึกษา ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถาน ศึกษาในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาตลอดจนเป็นวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแนวทางในการระดมทรัพยากร ต่าง ๆ มาช่วยในการพัฒนาการศึกษา ของสถานศึกษา	1. ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากร ต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. ร่วมวางแผนในการดำเนินงานกับ คณะกรรมการสถานศึกษาในการระดม ทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา	2. ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพในท้องถิ่น มาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดการและ เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก
3. จัดหาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาช่วยสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ วิชาการ และวิชาชีพชุมชนและท้องถิ่น	3. สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการ ดำเนินการ
4. จัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ	

5.2.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ตัวแทนของสถานศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน หรือองค์กรต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาจึงควรควบคู่กัน ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ให้มีความพร้อมในทุกด้านทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปที่สะอาดร่มรื่น สวยงามน่าอยู่ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน 2. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งที่จะศึกษาหาความรู้ โดยปรับปรุงห้องสมุด ห้องปฏิบัติการเรียนในวิชาต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้ทั้งภายในสถานศึกษาและให้บริการบุคคลภายนอก 3. เข้าไปร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	1. ประสานกับประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน 2. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรภายนอกให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชน 3. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน

5.2.10 ให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษา เมื่อสิ้นปีสถานศึกษาจะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนินการเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ได้รับทราบและเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทควบคู่กัน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2. เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบ และเห็นชอบให้รายงานต่อสาธารณชน 3. รายงานผลการดำเนินการประจำปีของสถานศึกษาให้สาธารณชนได้ทราบโดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์หรือสิ่งอื่น ๆ	1. รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา 2. เสนอแนะเพื่อปรับปรุง รายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

5.2.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร

นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้นำของชุมชน หรือประชาชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อยที่ยินดีที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อช่วยดำเนินงานในภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา จึงควรมีบทบาทควบคู่กัน ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.สำรวจและจัดทำเนียบบุคคลที่มีความสามารถและบุคคลตัวอย่างด้านต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ได้รับการยอมรับจากสาธารณชน	1.พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และ/หรือ คณะกรรมการตามภารกิจของ คณะกรรมการสถานศึกษาตามความจำเป็น และความเหมาะสม
2.เสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษา และ/หรือคณะกรรมการตาม ภารกิจที่ระเบียบกำหนด	2.ส่งเสริมสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา ให้ คณะกรรมการ ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็ม ศักยภาพในการช่วยเหลือกิจกรรมของ สถานศึกษา

5.2.12 ปฏิบัติการอื่นที่ได้รับความออบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกำหนดไว้ ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือได้รับการสนับสนุนจาก คณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดได้แจ้ง ให้สถานศึกษาปฏิบัติ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าได้รับความร่วมมือได้รับการสนับสนุนจาก คณะกรรมการสถานศึกษา ก็จะทำงานในภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ รวดเร็วขึ้น สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทควบคู่กัน ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการปฏิบัติการอื่นที่ได้รับความออบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นๆ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. นำนโยบาย แนวปฏิบัติหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดแจ้งให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบ 2. ประสานความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปรึกษา และ/หรือคณะทำงานเพื่อให้การดำเนินการในภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง	1. รับทราบให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นมอบหมาย 2. ให้ความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมายให้บังเกิดผลสำเร็จ

5.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 42 – 43) ได้กล่าวไว้ในแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าในการดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายระดับและบุคคล จึงนำเสนอบทบาทหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว ดังนี้

5.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาโดยตำแหน่ง
 - 2) ดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามระเบียบข้อ 5 (ยกเว้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ) ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า กลุ่มละ 1 - 2 คน รวมทั้งสิ้น 5 - 10 คน
 - 3) ดำเนินการร่วมกับผู้แทนจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 5.3.1.2 เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 8 คน แล้วคัดเลือกให้เหลือกึ่งหนึ่ง
 - 4) ดำเนินการร่วมกับผู้แทนที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 5.3.1.2 และ 5.3.1.3 คัดเลือกประธานจากผู้แทนตามระเบียบข้อ 5 (1) (3) (4) (5) และ (6) ยกเว้น (2) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน
 - 5) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาและนำเสนอให้หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ/ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ลงนามแต่งตั้ง
 - 6) ดำเนินการให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง และรายงานการประชุมต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ/ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
 - 7) ดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนและนำรายชื่อเสนอหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ/ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อลงนามแต่งตั้งในกรณีที่กรรมการสถานศึกษาชุดเดิมต้องพ้นจากตำแหน่งตามวาระแรก เมื่อครบกำหนด 2 ปี ตามระเบียบ ข้อ 10 ภายใน 45 วัน และ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่า 90 วัน ให้ดำเนินการภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง
- 5.2.2 หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ/ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

- 1) พิจารณาลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา

2) เสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นไปตามระเบียบฯ

5.2.3 คณะกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) ดำเนินการคัดเลือกประธานและรองประธานจากผู้แทนกลุ่มบุคคลตามระเบียบข้อ 5 (1) (3) (4) (5) และ (6)

- 3) มีมติให้กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบข้อ 11 (10)

5.2.4 เลขธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543

สรุป นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน ผู้รู้ ผู้มีความสามารถเฉพาะทาง ผู้ที่ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพต่าง ๆ ผู้นำทางศาสนา หรือประชาชนอื่นไม่น้อยที่ยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน คณะอนุกรรมการหรือที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียน จึงนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งที่จะสนับสนุนขับเคลื่อนการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ปัญหาการบริหารสถานศึกษาไทย

รุ่ง แก้วแดง (2540 : 245 –250) กล่าวว่า การบริหารระดับโรงเรียนระดับโรงเรียนหรือสถานศึกษาของประเทศไทยมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของการบริหารคือ

6.1 ปัญหาการรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง สถานศึกษาทุกแห่งไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนของประเทศ ต้องขึ้นตรงต่อกรมหรือสำนักงานในส่วนกลางซึ่งเป็นนิติบุคคล สถานศึกษาไม่มีอำนาจในการบริหารตนเองทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากร

การดำเนินงานทุกอย่างต้องรายงานและขออนุมัติขึ้นมาที่กรมหรือสำนักงาน โดยผ่านสายการบังคับบัญชาที่ยาว เส้นทางเดินของงานระหว่างโรงเรียนกับกรมมีถึง 6-7 ลำดับ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่อยู่ระดับล่างสุดถูกควบคุม ตรวจสอบ และบังคับบัญชาโดยส่วนกลางในทุก ๆ เรื่อง

6.2 ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานมากกว่าจะเป็นผู้บริหาร เมื่อพูดถึงบทบาทหน้าที่หลักของการ

บริหารทั้ง 6 ประการ คืองานการเรียนการสอน งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคาร สถานที่งานการเงิน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน จะพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาของไทยมีอำนาจในการตัดสินใจเพียงน้อยนิด ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้น แนวทางการดำเนินงานถูกกำหนดมาโดยส่วนกลางทั้งสิ้น

ด้านการบริหารบุคคลโรงเรียนก็ไม่ได้ตัดสินใจเอง การคัดเลือก การบรรจุ การเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้าย เป็นอำนาจของกรม ยกเว้นการประเมินศึกษาเท่านั้นที่ให้อำนาจในบางระดับลงไปของส่วนกลางหรือระดับจังหวัด โรงเรียนจะมีส่วนร่วมอยู่บ้างก็เฉพาะเรื่อง การพิจารณาความคิดเห็นความชอบในส่วนที่เป็นอำนาจของโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่ อาคารของโรงเรียนจะต้องสร้างตามแบบที่ออกโดยส่วนกลาง

ด้านกิจการนักเรียนและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ถึงแม้จะดำเนินการโดยโรงเรียนเองแต่กิจกรรมก็ถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง

นอกจากนี้ด้านการบริหารการเงินก็ยังต้องพึ่งงบประมาณจากส่วนกลางเกือบทั้งหมด ผู้บริหารสถานศึกษาของไทยมีอำนาจในการบริหารที่จำกัดมา ต้องคอยฟังการตัดสินใจจากส่วนกลางทุกเรื่อง ผู้บริหารให้ความสำคัญกับผู้บังคับบัญชามากกว่าผู้เรียน เราจะพบว่าเวลาที่ผู้บังคับบัญชาระดับสูง เช่น รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง หรืออธิบดี เดินทางไปราชการต่างจังหวัด จะมีผู้บริหารสถานศึกษาเกือบทุกแห่งในภาคนั้น ๆ เดินทางไกลจากหลายจังหวัดเพื่อมาคอยต้อนรับและห้อมล้อมติดตามดูแล เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารไม่อยู่สถานศึกษา

ผู้บริหารจำนวนมากต้องเดินทางเข้ากรมบ่อย ๆ โดยให้เหตุผลว่ามาติดตามงานที่เสนอขออนุมัติไว้ และถือโอกาสเข้าพบคารวะผู้บังคับบัญชา เพราะกรมเป็นผู้ที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลื่อนตำแหน่งการย้าย การพิจารณาความคิดเห็นความชอบ การลงโทษทางวินัย ฯลฯ

ถ้าเปรียบเทียบอำนาจการบริหารโรงเรียนระหว่างของไทยกับต่างประเทศจะพบว่าแตกต่างกันมาก ผู้บริหารโรงเรียนในต่างประเทศนั้นมีอำนาจ มีอิสระที่จะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับครูและนักเรียนซึ่งเป็นลูกค้ำมากกว่าผู้บริหารจากกระทรวง แต่บรรยากาศเช่นนี้จะไม่ค่อยพบในโรงเรียนของประเทศไทยที่ผู้บริหารต้องทำตามคำสั่งของส่วนกลาง และเน้นการบริหารงานธุรการมากกว่างานวิชาการ

6.3 ชุมชนและผู้ปกครองไม่มีบทบาทในการจัดการศึกษา แม้จะมีแนวความคิดให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามานานแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากการบริหารการศึกษาของไทยสั่งตรงลงไปจากส่วนกลาง งบประมาณเกือบทั้งหมดไปจากส่วนกลาง โรงเรียนจึงไม่

ค่อยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน หรือการแก้ปัญหาครูผิวดิน

ดังนั้น ทฤษฎีของตะวันตกที่กำหนดให้โรงเรียนมีภารกิจด้านความสัมพันธ์กับชุมชน จึงเป็นไปได้ยากสำหรับประเทศไทยบทบาทของชุมชนในการบริหารโรงเรียนมีน้อยมาก แม้แต่พ่อแม่ผู้ปกครอง ในฐานะผู้ที่ได้รับบริการสถานศึกษาโดยตรงก็ไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในการจัดการศึกษาของลูกหลาน จะมีอยู่เฉพาะการบริจาคเงินช่วยเหลือโรงเรียนหรือบริจาคแรงงานเท่านั้น แม้จะมีกิจกรรมร่วมกันอยู่บ้างก็ยังไม่พ้นเรื่องการเงินสมทบทุนนั่นเอง

6.4 การเรียนไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การบริหารด้านวิชาการนั้น

กระทรวงศึกษาธิการได้คุมเข้มมาตลอดทั้งในเรื่องของเนื้อหาหลักสูตรการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนและระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน ที่สำคัญคือการวัดผลซึ่งเน้นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างละเอียดมีหลายกรณีที่เนื้อหาวิชาในหลักสูตรไม่ได้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการเอาใจใส่ให้เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษา นักเรียนเรียนสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับชีวิตในชุมชน นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กระทรวงศึกษาธิการเคยมีความพยายามที่จะกระจายอำนาจการบริหารทางวิชาการ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น แต่ก็ไม่ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพราะระเบียบกำหนดว่า เมื่อร่างหลักสูตรท้องถิ่นแล้วต้องส่งมาให้กรมวิชาการตรวจเพื่ออนุมัติก่อน

บัดนี้ถึงเวลาที่ต้องยกเลิกวิชาที่ไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตรส่วนกลางได้แล้ว จะคงเอาไว้เฉพาะ 3 วิชาหลัก คือวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย และวิชาที่เกี่ยวกับชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้น นอกนั้นให้เป็นหลักสูตรของแต่ละท้องถิ่นถ้าปฏิบัติอย่างนี้การเรียนการสอนก็จะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสาร ตำราการบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้น สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถจะทำให้การศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจไม่อำนวย สถานภาพทางการเมืองไม่มั่นคงเท่าที่ควร เปลี่ยนรัฐบาลและนโยบายบ่อย ทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับ ชุมชนในชนบทซึ่งเป็นชุมชนส่วนใหญ่ของประเทศ ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะให้ความช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาการศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งขอนำเสนอ ดังนี้

นิพนธ์ ยศดา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมทุกด้านและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

อรุณ บุญเจือ (2541:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการ โรงเรียนในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปี 2539 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ คือ โดยภาพรวม คณะกรรมการ โรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้าน ที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่นๆคือ การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนและเมื่อเปรียบเทียบ ปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนตามตัวแปรสถานภาพ พบว่า คณะกรรมการ โรงเรียน 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ผู้ปกครองและศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิและอื่นๆมีปัญหาการปฏิบัติงาน โดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรพล อินทรประเสริฐ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของ คณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการ โรงเรียนปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน ข้อปฏิบัติสูงสุด คือ ประชุมคณะกรรมการโรงเรียนทุกภาคเรียน การสนับสนุนแผนงาน/โครงการของโรงเรียน

สมศักดิ์ มัจฉาวิทยากุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษามี 4 ปัจจัย คือ การสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชน งานเลขานุการของคณะกรรมการโรงเรียน เทคนิคการประชุมและงานประสานและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนและพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

บุญเกิด ครุเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาน้อย ที่เห็นว่ามีปัญหามาก คือ กรรมการไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน และกรรมการไม่มีเวลาให้สถานศึกษาเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดเท่ากันในอันดับแรกสุด และรองลงไป คือ กรรมการมีความรู้ด้านการจัดการศึกษาไม่เพียงพอ และกรรมการไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น มักเห็นตามที่โรงเรียนชี้แนะ

สุนันท์ คำจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการจากชุมชนบางคนไม่มีเวลาว่างและอาศัยในต่างถิ่น จึงขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาของโรงเรียนน้อย คณะกรรมการที่มาจากประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะมีความรู้น้อยและขาดความรู้ความเข้าใจในกฎ ระเบียบของทางราชการ หรือตามบทบาทหน้าที่และการดำเนินโครงการของโรงเรียน ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณเนื่องจากชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนโรงเรียน

สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานแตกต่างกับคณะกรรมการตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่า

คณะกรรมการตำแหน่งอื่น คู่อื่นไม่พบความแตกต่างและผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อ
การปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่
ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ เรื่อง ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
คณะกรรมการควรเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ ควรสนับสนุนให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์
แก่คณะกรรมการ ควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการได้แสดงความคิดเห็น ควรให้ข้อมูลของ
สถานศึกษาแก่คณะกรรมการ ควรจัดสวัสดิการต่าง ๆ แก่คณะกรรมการการบริหารงาน
ต้องโปร่งใส ควรติดตามผล ประเมินผลเป็นระยะ

สุวรรณ ภูระวงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อแนวปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานมีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
4 ด้าน คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา
การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและคณะกรรมการ
จากนอกสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนคณะกรรมการ
การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามนโยบาย
การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวม และเป็นรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับ
เห็นด้วย และมีความคิดเห็นต่อการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง
คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตาม
นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน
มากกว่า คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาจากนอกสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.50

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัญหาระดับปานกลางทุกด้าน ปัญหาสำคัญเกิด
จากกรรมการสถานศึกษายังไม่รู้จักหน้าที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา
รองลงมาเกิดจากผู้บริหาร โรงเรียน ไม่ให้ความสำคัญแก่กรรมการสถานศึกษาและการคัดเลือกคน

มาเป็นกรรมการสถานศึกษา ยังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา มีการประชุมกรรมการสถานศึกษาเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยครั้งมาก โรงเรียนควรให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาให้มากขึ้น ควรจัดให้มีระบบการพัฒนาศักยภาพของกรรมการสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ควรเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาเข้ามาปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ควรปรับปรุงรูปแบบวิธีการ คัดเลือกกรรมการสถานศึกษาให้สามารถดึงคนดี คนเก่ง เข้าสู่ระบบให้ได้

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ยังปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทและหน้าที่ของตนไม่ครอบคลุมทั่วถึงและอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้านจะแตกต่างกัน แม้ว่าโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้มาก แต่การดำเนินการในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนดีพอ ประกอบกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่บกพร่องไม่สอดคล้องครบถ้วนเท่าที่ควร

Rajabhat Mahasarakham University

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรงนั้นยังศึกษาไม่พบ แต่มีส่วนที่เกี่ยวข้องบางส่วน ดังนี้

ไลอานา แนน เกรฟส์ (Graves, Liana Nan. 2542 : 39) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการเรียน : บริบท เพื่อมุมมองใหม่ของการศึกษาและสังคม พบว่า ถ้าโรงเรียนทั้งหลายกลายเป็นชุมชนของผู้เรียนอย่างแท้จริงแล้ว โรงเรียนก็จะต้องขยาย กระจาย กลายเป็นชุมชนไปทั่วบริเวณเขตเมืองต่าง ๆ ได้ทั้งหมด และผู้วิจัยได้สำรวจสาระสำคัญบางประการที่ให้นิยามว่า เป็นชุมชนที่ให้ความร่วมมือกัน รวมทั้งได้ให้รายละเอียดขั้นตอนที่โรงเรียนควรจะดำเนินการในการสร้างชุมชนไว้ด้วยการจัดสำรวจชุมชนอื่น ๆ ที่มีศักยภาพเป็นขั้นตอนต่อไป ในกระบวนการ

บรูซ (Bruce, 1972 : 6026-A) ได้ทำการศึกษาวิจัย บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนเกี่ยวกับชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการทำวิจัยมีดังนี้ ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครอง

นักเรียนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการ หรืองานวางแผนของโรงเรียนในห้องศึกษาศาสตร์หรือสถาบันอื่นในสังคม ได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากยิ่งขึ้น ให้การทำงานมีความคาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และอยากให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กด้วย ครูและผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่ที่มีพักหรือที่อยู่อาศัยภายในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่าการสื่อความหมายระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีอุปสรรคอยู่อย่างหนึ่ง คือ การที่ทำให้ความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดความผิดพลาด

ชีทซ์ (Sheets, 1987 : 2409-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสัมพันธ์และความคาดหวังของครูใหญ่ ครู และผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา 52 คน ครู 124 คน และผู้ปกครองนักเรียน 74 คน พบว่า ทุกกลุ่มต้องการให้ครูใหญ่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ และรองลงมา คือ ครูใหญ่ควรจะเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับอาคารโรงเรียน การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการศึกษา ส่วนหน้าที่ที่ต้องการให้ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การควบคุมอาคาร คู่อาคารต่าง ๆ จึงได้สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐนี้ การทำหน้าที่ให้ครูใหญ่เป็นผู้นำทางการศึกษา และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ทูปส์ (Tubbs, 1996 : 966-A) ได้ศึกษาการรับรู้บริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ (Site based Management) ของครูใหญ่ในเมืองเคาน์ตี มลรัฐจอร์เจีย ในด้านที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การควบคุมงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และบทบาทของผู้นำ โดยเน้นถึงประสบการณ์ในการบริหารและสถานภาพ ตำแหน่ง ที่จะส่งผลต่อการมีการรับรู้เรื่องดังกล่าวด้วย โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารจำนวน 87 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบทดสอบ ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานภาพ ตำแหน่ง และประสบการณ์ ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ไม่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บทบาทของผู้นำ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการควบคุมงบประมาณ 2) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นด้วยกับการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในการกำหนดตารางสอนของโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ระดับ ไม่เห็นด้วยกับการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะทำงานให้กับโรงเรียน

โกลด์ (Gold, 2000 : 2338-A) ได้ศึกษากระบวนการทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่งริเริ่มขึ้นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของเมืองฟิลาเดลเฟีย เพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองชุมชนและนักการศึกษาให้เข้ามามีหุ้นส่วนและร่วมมือกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากเป็นผู้มีรายได้น้อย แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักศึกษาละเลยไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามามีหุ้นส่วนและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของบุตรหลาน การจัดองค์กรในชุมชนจึงเป็นผลดี เนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ทำให้สามารถนำผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถมาร่วมงานกับโรงเรียนได้ จึงถือว่าผู้ปกครองเป็นสมบัติมีค่าอย่างหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่าการชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการทำให้ผู้ปกครองเป็นสมบัติทางด้านวัฒนธรรมและสังคมที่จะส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดประสบการณ์ในการเรียนให้กับเยาวชนของท้องถิ่นได้

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้ว่าจะไม่ม้งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง แต่ก็พอสรุปได้ว่า โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน จึงจะทำให้การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับเด็กและเยาวชน จึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ ตามกรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ 12 ข้อ (กระทรวงศึกษาธิการ.2543 : 13)